

ליקוטי מוהר"ן בפרשה

פרשת 'בהעלותך' – ה'תשפ"ב / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על תורת הבעל שם טוב

בחינת שבעה כיתות בעם ישראל כנגד ז' נרות / כל הכיתות בעם ישראל פונים אל הצדיק "פני המנורה" / שבעה התלמידים של רבינו שהאירו אל פני המנורה / התקשרות אל הצדיק – לאהוב את הצדיק / הבעש"ט - אור שבעת הימים / בתר - דע מה למעלה ממך, ה' צלך על ידי ימיך / אין אדם נעשה עני מהצדקה / כדי לשנות משהו למעלה צריך בחירה ורצון מלמטה / המצוות הם עצות טובות / תחשוב טוב יהיה טוב / צרות גוררות צרות - למה? / תמצא בכל דבר איזה טוב - ותהפוך מרע לטוב / בינה - שמחה, המעשה בברכת הלבנה / ר' חיים הלך לעמוד ליד אביו הסטיפלר בנעילה / ע"י שמחה אפשר למשוך ישועות / לעשות קידוש לבנות, ריבוי ברכות - מתקיימות / אני לא רוצה להפסיד את הברכות שמברכים אותי בראש השנה / ההבדל בין 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' לבין 'גם זו לטובה' / 'גם זו לטובה' - לראות מיד את הטובה שברעה / השגחה פרטית אפילו בצומח ובדומם / המעשה בתועלת שבקשה צל / כיצד היום אפשר להבין יותר ענייני השגחה פרטית / לא להרוג סתם בעל חי אפי' קטן, לא לקטוף סתם עלה / הבעש"ט הקפיד אפי' לא להזיז סתם דומם / אם ראית בחברך עבירה, סימן שהיא נמצאת גם אצלך / ביאור הבעש"ט בכפל הפסוק הוכח תוכיח / חברך הוא כמו מראה שבבילך להודיע לך איפה אתה נמצא / דיבורו של הקב"ה קיים לנצח, וממנו מתחדשת כל הבריאה / הקב"ה מולך אותנו, אבל בסוף עוזב אותנו קצת לבד / בתחילת התשובה יש 'אורות', והסיבה שהם נעלמים אחר כך / הקב"ה נותן לאדם 'אורות' כדי שידע להיכן יכול להגיע / הקב"ה ברא לנו גופות עכורים כדי לקבל תענוג מעבודתו / החילוק בין 'נהמא דכיסופא' לבין 'קבלת תענוג' / יחוד עליון ויחוד תחתון / הבעש"ט שוה ליחוד עליון / מהי העבודה ביחוד עליון ומה ביחוד תחתון / מלכות - "קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְאֻלָּה" - קודם גאולה פרטית / ר' נתן אמר המשיח שלי כבר בא

בחינת שבעה כיתות בעם ישראל כנגד ז' נרות

א. "בְּהֶעֱלִיתָ אֶת הַנְּרוֹת אֶל מוֹל הַפְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָרְוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת" (במדבר ה, ב) יש לפרש: "בְּהֶעֱלִיתָ ... יֵאָרְוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת" – רמז לנשמות עם ישראל, שיש בהם שבעה סוגי כיתות, כמובא בלקוטי מוהר"ן (תורה ח' אות ח' מדברי המדרש שוחר טוב תהלים יא, ז). ואף ששם מדובר על כיתות הנשמות הרואות את פני השכינה, אבל כנגד זה יש גם בחינת שבעה כיתות בעם ישראל גם כאן למטה בעולם הזה.

דהנה יש בישראל בעלי חסד – אנשים שגומלי חסדים (חסד), יש שמתעסקים עם יראת שמים (גבורה), יש שמתעסקים לפאר את הקב"ה וכו' (תפארת), ויש שעוסקים לנצח את הקב"ה בתפילתם (נצח, וע' ליקוטי מוהר"ן תורה קכ"ד ע"פ פסחים קיט.), ויש שמתעסקים בהודיה (הוד), ויש צדיקים שומרי ברית נפלאים (יסוד), ויש שעוסקים בלהמליך את הקב"ה בכל העולם וכו' (מלכות).

כל הכיתות בעם ישראל פונים אל הצדיק "פני המנורה"

ב. אומר רבי נתן הקדוש בליקוטי הלכות (הל' ברכות השחר ה"ה אות מ"ד), וז"ל: "בְּהֶעֱלִיתָ אֶת הַנְּרוֹת" – בְּשִׁתְרָצָה לְהַדְלִיק וְלְהַעֲלוֹת אֶת הַנְּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת – שֶׁהֵם בְּחִינַת נְפֻשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, שֵׁיבְעָרוּ לְהַשִּׁים יִתְבָּרַךְ וְנָרַם יְהִיָּה הוֹלֵךְ וּמֵאִיר בְּכָל מִינֵי חֲשָׁךְ בְּנֵל. אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָרְוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת – "פְּנֵי הַמְּנוֹרָה" זֶה בְּחִינַת הַצְּדִיק שֶׁהִיא בְּחִינַת מִשֶּׁה שֶׁהִיא בְּחִינַת "פְּנֵי הַמְּנוֹרָה" שֶׁכָּל הַמְּנוֹרָה הַשְּׁהוֹרָה שֶׁהֵם כָּל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵאִירִים מְמֻנָּה, כִּי הוּא שֶׁרֶשׁ כָּלֵם, וְעַל כֵּן נִקְרָא "פְּנֵי הַמְּנוֹרָה", עכ"ל. "אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה" – זֶהוּ צְדִיק הָאֵמֶת הַמִּיּוּחָד מִבֵּין כָּל הַצְּדִיקִים, וְצִרִיךְ שֶׁכָּל שְׁבַעַת הַכִּיתוֹת שֵׁישׁ בְּיִשְׂרָאֵל, כּוֹלֵם יִנְקוּ וְיִקְבְּלוּ מִבְּחִינַת "פְּנֵי הַמְּנוֹרָה".

שבעה התלמידים של רבינו שהאירו אל פני המנורה

ג. מסופר על רבינו (אוצר נחמני מ"ז) הקדוש שבסוף ימיו כשהוא לא הרגיש טוב, והוא היה בביתו שוכב על המיטה, היו אצלו שבעת

תלמידיו צדיקים: רבי שמעון (המשמש של רבינו) רבי אהרן (רבה של ברסלב), רבי יודל מדאשיב, רבי שמואל אייזיק, רבי נפתלי, רבי נתן, ורבי יצחק החתן של המגיד מטראוויצע. והם שבעה תלמידים שהיו הכי קרובים אל רבינו. כי רבי שמעון היה תלמידו הראשון שהתקרב אל רבינו כבר כבר מצוה שלו. ורבי אהרן היה ג"כ מהמקורבים הראשונים, והם הזוג הראשון. והזוג השני רבי יודל ורבי שמואל אייזיק – ושניהם מדאשיב. והזוג השלישי רבי נתן ורבי נפתלי שהם מנעמירוב והיו ידידים מקטנות, ורבי יצחק שהיה חתנו של המגיד מטראוויצע.

ורבינו דרש להם איזה דרוש עמוק, והם עם כל הגדולה שלהם לא הצליחו להבין מה שרבינו אומר. ורבינו רואה שהם לא מבינים את עומק הדברים. ואז הוא פתח ואמר להם: "בְּהֶעֱלִיתָ אֶת הַנְּרוֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָרְוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת" – וכשתתקשרו יותר לנקודת הצדיק, תוכלו להבין יותר את התורה שאני דורש. וכשהם עשו את זה – ברוך השם הם הצליחו להבין.

התקשרות אל הצדיק - לאהוב את הצדיק

ד. כשמתקשרים אל הצדיק, יכולים להבין את התורה שלו. ולכן מאוד חשוב לפני שלומדים בספר של רבינו, לעשות התקשרות עם הצדיק, התקשרות זה ענין של אהבה – ולכן צריך להרגיש אהבה אל הצדיק, כי כשאחד הוא אוהב את חברו, אז הוא מקושר איתו. וההתקשרות לצדיקים זה אהבה, כמבואר בלקוטי מוהר"ן (תורה קל"ה), וגם אחרי פטירתם אנחנו יכולים לאהוב את הצדיקים, ואז כשמתקשרים אל הצדיק שהוא בחי' "פְּנֵי הַמְּנוֹרָה", עי"ז כל נשמה ונשמה זוכה לעלייה. ורואים את זה כשאתה ניגש לספר שאתה מאוד אוהב ומעריך את המחבר, ואתה חושב שהדברים שלו קדושים ויקרים, אתה מבין הבנה אחרת. אבל כשאתה בא בגישה בוחנת וביקורתית, נראה מה כתוב כאן, אז כנראה שלא תבין טוב, ויהיו לך הרבה קושיות.

הבעש"ט - אור שבעת הימים

ה. אנחנו כעת אחרי שבועות יום הילולת של הבעל שם טוב הקדוש, (יש מחלוקת גדולה האם הבעש"ט נפטר ביו"ט ראשון של שבועות או ביו"ט שני של שבועות שעושים בחו"ל – שזה אצלינו איסור חג כמו היום). הבעל שם טוב קדוש מכונה 'אור שבעת הימים', וזה מתקשר לענין של שבעת קני המנורה. הסיבה שהבעל שם טוב הקדוש מכונה 'אור שבעת הימים', אחד הדברים שהיה מיוחד במרן הבעש"ט, שהוא זכה להסתכל ביאור הגנוז' מתי שרצה. ויש כמה וכמה סיפורים איך שלבעל שם טוב היה כח כזה עצום להסתכל בתורה ולהביט באור הגנוז שיש בתורה, וע"י זה לדעת עתידות, ודברים נסתרים. ולכן קראו לו 'אור שבעת הימים'.

בתר - דע מה למעלה ממך

ו. ובעז"ה היום נעסוק בתורתו של הבעש"ט, ובחברתי עשרה תורות, ונכוון אותם בעז"ה על פי עשר הספירות, ונראה כמה לימודים יקרים יש לנו ללמוד מהבעל שם הקדוש. בחברתי בדוקא דברים שנוגעים ממש למעשה (ולא סתם דברים גבוהים) ושייכים לכל

אני יכול לגרום פגם למעלה? בגלל הבחינה של – ה' צלך, כלומר שעל ידי שאתה פוגם כאן למטה, ואתה חושב 'מה כבר עשיתי?' אבל אם לקחתי משהו שלא שלי, גם למעלה נלקח כביכול משהו שלא היה צריך להילקח, וע"י זה הפגם הוא מאוד גדול, וכן בכל דבר ודבר, אדם נטמא למטה, נעשה כביכול טומאה למעלה.

ולכן אדם לא יחשוב שהקב"ה נותן לו עונש בתור נקמה. כי אם עושים עברות, ומקבלים עונש, זה לא מפני שהקב"ה נוקם בנו ח"ו כדי להעניש אותנו, הקב"ה אוהב אותנו, ואין לו שום רצון לנקום בנו. כתוב (איוב לה, ו): "אם חטאתי מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לוי", אבל מה כן? כיוון שהקב"ה גזר שמה שאדם התחתון עושה כאן למטה, כך יעשו למעלה הקב"ה. הקב"ה נתן לאדם התחתון כאן בעולם כוחות עצומים ונפלאים, לפעול אפילו למעלה, האדם הוא נציג של הקב"ה כאן בעולם, ויש לאדם התחתון כוחות עצומים, כי העולמות העליונים תלויים בכל תנועה ותנועה שלנו.

כדי לשנות משהו למעלה צריך בחירה ורצון מלמטה

י. ומה הסיבה לדבר הזה? כי כדי שישתנה איזה דבר צריך שיהיה רצון כדי לשנות אותו, ורצון לא שייך במלאכים, כי המלאכים הם כמו רובוטים שמקבלים פקודות ועושים, ואין להם בחירה ורצון. והבריאה היחידה שיש לה רצון ובחירה זה האדם, וכיון שהשי"ת רצה שיהיה שינויים למעלה לטובה או חס ושלום להיפך, ושינויים לא יכולים לבא רק ע"י רצון ובחירה של האדם התחתון, לכן הקב"ה נתן כח עצום לאדם התחתון לפעול גם למעלה. ולכן כשאנחנו זוכים לעשות מצוות, ללמוד תורה, לעשות חסד, או כל פעולה טובה שאנו עושים, היא פועלת למעלה פעולה נפלאה. לעומת זאת, אם אדם חוטא ח"ו, גם הפגם למעלה הוא פגם עצום. ואם תשאל, איך אפשר לפגום? זה בחינת "ה' צלך על יד ימינך" שהקב"ה גזר שכל פעולה שאתה תעשה למטה, גם אני עושה למעלה, בין לטוב ובין לרע. וממילא ברגע שאדם חוטא, הוא מגביר ח"ו את הכוח של הסטרא אחרא בעולם, וכן כשאדם עושה מצוה וגומל חסד ולומד תורה, הוא מעלה את כח הקדושה.

המצוות הם עצות טובות

יא. בלשון הזוהר הקדוש התורה נקראת 'תרי"ג עיטין' – תרי"ג עצות. בשבועות קראנו את כל ה- תרי"ג (613) מצוות מדאורייתא שמנה הרמב"ם, ויש עוד 7 מצוות עשה דרבנן וביחד יש תרי"ג 620 מצוות – כמנין 'כתר'. למה תרי"ג המצוות הם עצות? למשל כשאבא אומר לבן שלו, אסור לגעת בחשמל, הבן לא מבין, למה אתה אסור לי, אני רוצה לעשות מה שבא לי? אלא מה, האב נתן עצה טובה לבנו שלא יתחשמל וינזק ח"ו. כך גם הקב"ה שברא את כל העולם, ומכיר אותו היטב, נותן לנו תרי"ג עצות, ואומר לנו: אני בראתי בעולם טוב ורע, ואני נותן לך עצות טובות איך להשתמש בעולם הזה בצורה נכונה, באופן שהוא יהיה רק לטובתך ולא ח"ו לרעתך. חשמלאי מתלמד אומרים לו: תיזהר זה אסור, זה

אחד מאיתנו, ואפשר לקיים אותם, כדי שנוכל להתעצם עם הבעש"ט הקדוש. תורה ראשונה ב'כתר' – התנא אומר באבות (פ"ב מ"א): "דע מה למעלה ממך", מסביר הבעש"ט: שיש לקרוא "דע מה למעלה – ממך", אתה רוצה לדעת מה למעלה את זה תדע על ידי שתסתכל בעצמך כי כל מה שלמעלה – בעולמות העליונים, הכל זה – ממך, כפי עבודתך.

דבר זה מיוסד על דברי האר"י ז"ל שדורש את הפסוק (איוב יט, כו) "ומבשרי אֶחָזֶה אֶלֹהִים", כלומר, כמו הסדר של המערכות בגוף האדם, כך גם כן מתנהגים הפרצופים העליונים. וזהו פירוש הפסוק: (בראשית א, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" – כי האדם הוא דוגמא של מעלה. אבל זו הבחינה הפשוטה יותר, והבעל שם טוב הקדוש לוקח את זה עוד קדימה, ואומר: אתה רוצה לדעת מה למעלה – ממך, כי כפי ההנהגה שלך ככה מתנהגים גם כן למעלה.

ה' צלך על ידי מינך

ז. הבעל שם טוב דורש את הפסוק (תהלים קכא, ה): "ה' צלך על יד ימינך", ה' ית' מתנהג עם האדם כמו צל, וכמו שאדם עומד בשמש ומזיז את היד, גם הצל שלו זו אחריו, כך הקב"ה כביכול כמו ה'צל' שלך, ולפי כל תנועה שאתה עושה, כך גם הקב"ה עושה כביכול כמוך. ולמשל כשאתה נותן צדקה, גם הקב"ה נותן לך צדקה.

רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ד' חלק שני) שהענין של הצדקה זה פתיחה של כל הדברים. כמו שכתוב (דברים טו, יא): "פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יְדֶיךָ לְאֶחָיִךְ לְעֵנְיֶךָ", כי הצדקה היא פותחת לאדם את כל השערים העליונים. כשאתה רוצה לפתוח שער שתתקבל התפילה שלך, או כל דבר שאתה רוצה לפעול, כשאתה נותן צדקה, אתה פותח, נתת עוד צדקה – אתה פותח את הפתח עוד יותר, לכן כתוב "פֶּתַח תִּפְתָּח" פעמיים, כלומר, שתפתח עוד פתח יותר גדול, בכל צדקה וצדקה שאתה מוסיף לתת.

אין אדם נעשה עני מהצדקה

ח. ונחזור לדברי הבעש"ט, כשאתה נותן צדקה גם הקב"ה נותן צדקה, והוא נותן אותה לך, כי אתה כביכול גרמת להקב"ה לתת צדקה בעולם, בזה שהוא כביכול מתנהג בכח מעשיך כמו 'צל', ולכן אתה הראשון שנהנה מזה. כתוב ברמב"ם (מתנות עניים י, ב) וכן נפסק בשולחן ערוך (יו"ד סי' רמ"ז ס"ב) "לְעוֹלָם אֵין אָדָם מַעְנֵי מִן הַצְדָקָה". כלומר אם אדם נותן צדקה שלא יחשוב שבגלל זה יחסר לו משהו, כי הקב"ה גזר, שהאדם לא נעשה עני מהצדקה. כי ברגע שנתת הצדקה גם הקב"ה נותן צדקה כנגדך, ואתה הראשון שנתנה מזה. וכך זה בכל מצוה ומצוה. כתוב שכאדם מניח תפילין, גם הקב"ה מניח תפילין, כמובא בגמ' ברכות (דף יז.) מה הפרשיות של התפילין כביכול של הקב"ה. ויוצא שיש את הבחינה הקדושה הזאת של 'ה' צלך' בצד הקדושה.

ענין של ה' צלך שייך גם בפגמים שאדם עושה

ט. אבל זה גם לצד השני, ולכן גם כשאדם ח"ו עושה חטא, גם כן "ה' צלך", וכשאדם פוגם כאן למטה, אז נגרם פגם למעלה. ואיך

חז"ל ונפסק להלכה: "ג' ימים לבכי, שבעה להספד, ולי' לתספורת ולאחר י"ב חודש גזירה על המת שישתכח מן הלב. ואותו אדם חושב שהוא רחמן יותר מהקב"ה, והוא עושה הרבה בכיות והספדים בלי הפסקה, והוא נמשך אחרי הצער, אזי הוא משוך על עצמו עוד צער וצרות. והוא שאומרת הגמרא שאדם שמתקשה על מתו, ולא מקבל תנחומים, הוא יכול להזיק לעצמו, וח"ו מת אחר הוא קובר. והגמרא מספר סיפור נורא על אישה אחת שלא רצתה להירגע, והיא קברה את הילדים שלה אחד אחרי השני רח"ל.

תמצא בכל דבר איזה טוב - ותהפוך מרע לטוב

יד. המחשבה יש לה כח ועוצמה, והאדם פועל הרבה מאוד במחשבתו. לכן מייעץ הבעל שם טוב "חשוב טוב יהיה טוב". ואפילו שלפעמים המצב לא כ"כ טוב, אבל תמיד יש גם דברים טובים, ולכן תתרכז בטוב שיש לך, ולא ח"ו בשלילי. וכן אדם שדן את חברו לכף זכות, שידע שזה לטובתו, כי אם אני תחשוב עליו רע, באמת ייצא ממנו רע, אבל אם תחשוב על השני טוב, אז הוא יגרום שבאמת יהיה טוב.

וניתן דוגמה: אדם שמדבר על מנהל בנק שלו כמה הוא רע, כי הוא לא מאשר לו וכו', ואח"כ הוא מגיע אליו ומבקש להעלות את המסגרת באשראי, ואז המנהל לא מאשר לו. ולמה? כי במחשבה שלו הוא כבר הכניס את המנהל להיות רע איתו, אבל אם הוא מלמד זכות, וחושב שהמנהל עושה את עבודתו, ומצידו הוא היה נותן לי, כי הוא אדם טוב, אתה מסגור עליו במחשבה שלך, וחושב עליו דברים טובים ונקודות טובות וכו', אז כשתבוא אליו תראה שהוא טוב בשבילך, ובאמת הוא משתדל לעזור לך.

צריך לדעת שבחיים זה לא שחור ולבן, אלא החיים הם דינמיים. הקב"ה ברא בנו גוף ונשמה. הגוף הוא גשמי הנשמה היא רוחנית. חצי מאיתנו הוא רוחני, החיים הם לא בגדרים של טבע ובמסגרות שכליות, כי שיש גם מסגרות הרבה יותר גבוהות מעל השכל, ואנחנו צריכים ללמוד איך מתפקדות המסגרות האלה, וכשיודעים את העצות האלה, יכולים לפעול 'מחוץ לקופסה' לתקן, לסדר, לטובה הרבה דברים. ואחד הדברים שעוזר לנו לשנות את המציאות לטובה, היא לחשוב על עצמי ועל אחרים רק טוב.

בינה - שמחה, המעשה בברכת הלבנה

טו. ספירת ה'בינה' - זה ענין השמחה, כמ"ש (תהלים קיג, ט): "אִם הַפְּנִים שְׂמֵחָה", מאוד חזק בתורת החסידות - זה ענין השמחה, ו'אִם' זה בחי' ספירת הבינה. מסופר על הבעש"ט, שפעם במוצאי יום כיפור רצה לעשות לעשות קידוש לבנה כפי הדין, ובפרט לפי ההשגות של הבעש"ט, שידע שבמוצאי כיפור יש ענין ותיקון גדול לעשות דוקא אז 'קידוש הלבנה' ולא לדחות. אבל היו עננים שכיסו את הלבנה, ולא ראו אותה. וכמה שהבעש"ט ניסה להזיז את העננים מימנה ושמאלה, לא הצליח. ומכיון שהוא רצה מאוד לקדש את הלבנה במוצאי כיפור הוא חיכה בחוץ והתפלל הרבה על זה. אבל החסידים ב"ה אחרי יום כיפור מוצלח, ואחרי כל הלחץ תפילת נעילה, רצו כבר לשמות.

מותר, זה כך וכו', כדי שח"ו הוא לא יתחשמל וגם לא יסכן אנשים אחרים, וכן אלו הן העצות של התורה.

התורה יודעת שנפש יהודי מזיק לו בשר טרפה, או מאכל אסור, כי הקב"ה ברא את העולם והוא ברא בדבר הזה הזיק רוחני, ולכן הקב"ה ציווה אותנו לא לאכול בשר אסור וטמא, זה עצה טובה, ולא שבאו להגביל אותך, אלא רק ליעץ לך. כמו הדוגמה של החשמל, וכן בכל מיני דברים מסוכנים, לא באו לכפות עליך שום דבר, אלא רק לתת לך עצה טובה. כל זה בספירת ה'כתר', כי מה שלמעלה ממך - זה בחינת ה'כתר' שזה למעלה מטעם ודעת, כמו שהכתר הוא מעל הראש ואיפה שהמלך הולך גם הכתר הולך אחריו, כך כפי כל הפעולות שלך כך נעשים פעולות למעלה.

תחשוב טוב יהיה טוב

יב. תורה בספירת ה'חכמה' - ספירת החכמה היא בחינת מחשבה, ידוע המשפט המפורסם של הבעל שם טוב 'תחשוב טוב יהיה טוב' - משפט חזק מאוד מאוד. מה הנקודה במשפט הזה של הבעש"ט? הבעש"ט דיבר הרבה על כך שהמחשבה יש לה 'קומה שלימה', המחשבה יש לה מציאות שיכולה לפעול בעולם. ורבינו מדבר על זה בליקוטי מוהר"ן (תורה קצ"ג) שלמחשבה יש לה כח גדול, ואדם יכול לפעול מציאות ממש ע"י המחשבה שלו. ואפילו בדבר גשמי כמו ממון, אם אדם יחשוב שיהיה לו ממון, ומצייר את כל הדרך לפרטי פרטים ועושה את התוכנית כיצד יהיה לו ממון, יש לזה כוח גדול לפעול.

צרות גוררות צרות - למה?

יג. נביא דוגמה מהחיים: יש אנשים אופטימיים, ויש אנשים שהם בדיוק להיפך - הם מאוד פסימיים, הם קשי-יום. ושימו לב שיש דבר שלכאורה הוא לא הוגן. אדם שיש לו צרות ויסורים, לרוב זה לא רק צרה אחת, אלא צרה גוררת צרה, יש לו בעיות בזה ובזה ובזה אין סוף צרות, הוא כמו מגנט שממגנט לעצמו צרות ובעיות. ולעומת זאת יש אנשים שתמיד טוב להם, ושום דבר רע לא נדבק (הם כמו סיר טפלון שלא נדבק בו) הבעיות עוברות מהם והלאה.

מה הסיבה לכך? אדם שהוא קשה-יום הוא אוהב לספר ולחשוב כמה רע לו, וזה חלק מיסוד העפר שיש באדם, והוא שוקע בתוך הרע שלו, ומדבר על זה, וחי את זה, וחושב על זה ומפחד מזה. כתוב בפסוק (איוב ג, כה) "כִּי פָחַד פָּחַדְתִּי וַיֵּאֲתַנִּי וַאֲשֶׁר יִגְדְּתִי יָבֵא לִי" - כלומר, דוקא כשאדם מפחד מאיזה דבר, אז הוא נותן לפחד שהוא מפחד ממנו - כוח ועוצמה שח"ו הוא יפעל עליו. אנשים שמרגישים שרע להם בחיים, הם כל הזמן חושבים רע על עצמם, וחושבים רע על אחרים, ובטוחים שכולם שונאים אותם, ורוצים להזיק ולהרע להם, ומרוב שהם חושבים והולכים עם זה, זה כל הסיפור שלהם, אז הם מושכים לעצמם צער ורוע עצום.

הגמרא במועד קטן (דף כ"ו:) אומרת כל המתקשה על מתו יותר מדי, על מת אחר הוא בוכה, כלומר שקובר מת אחר. והפירוש, אדם שח"ו אירע לו אבל, והוא מתקשה על מתו יותר ממה שאמרו

כשהשמים מכוסים בעננים, וכמבואר בגמ' בברכות (דף לב:) ועל ידי השמחה אפשר לבטל את כל הדינים.

לעשות קידוש לבנות, ריבוי ברכות - מתקיימות

יט. מה העבודה שלנו למעשה? אדם שצריך ישועה יחפש איך להרבות שמחה, לעצמו ולאחרים. ואחד הדברים שחשוב להדגיש אותו, זה ענין המנהג של האשכנזים, וגם הספרדים ב"ה עושים את זה עכשיו, לעשות קידוש בבית הכנסת בשבת על הולדת הבת. לבנים עושים ברית מילה ועושים סעודת מצווה, וגם כשנולדת בת מאוד חשוב לעשות סעודה, יש כאלו שעושים 'בריתה', אבל הכי טוב זה שאבי הבת יעשה קידוש בשבת בבוקר בבית הכנסת, וע"י זה כולם מגיעים ואומרים לו מזל טוב, ומברכים אותו, והברכות שאנשים מברכים מתוך שמחה, ובפרט כשיש ריבוי ברכות, שהרבה אנשים מברכים אותך הברכות האלו מתקיימות, ריבוי ברכות מהרבה אנשים יש להם כח גדול להתקיים.

אני לא רוצה להפסיד את הברכות שמברכים אותי בראש השנה

כ. ונספר עוד סיפור על רבי חיים קניבסקי, שבכל ראש השנה כשהוא היה יוצא מבית הכנסת כדי לעלות לבית שלו, אז כל המתפללים היו ניגשים אליו לברך אותו בשנה טובה, והוא היה מברך אותם, אבל התור שם לא נגמר, אלא היו מגיעים מבתי כנסיות אחרים, ועוד הרבה אנשים, וכך מהגמר התפילה של ראש השנה במשך שעותיים היו באים מאות אנשים, והיה מאוד צפוף שם. והאנשים כבר רחמו על הרב, כי בכל זאת הרב לא צעיר, והוא רוצה לעשות קידוש ולאכול סעודה, והוא צריך עוד ללמוד, ואמרו הגבאים לרב: 'אולי הרב יכנס לבית כדי להתחיל את הסדר של ליל ראש השנה', אמר להם ר' חיים: "ליל ראש השנה זה זמן כל כך חשוב לקבל בו ברכה, כל אדם שאומר לי 'שנה טובה', ואני אומר לו שנה טובה, ומברך אותי לאריכות ימים ולשיבה טובה, כך אני זוכה לקבל ברכה מהרבה יהודים, וכי יש דבר יותר טוב מזה? כל כך החשיב ר' חיים שעוד יהודי יברך אותו.

כשאדם זוכה שהרבה אנשים יברכו אותו, כמו שהוא עושה שמחה, וכולם ניגשים אליו ואומרים לו: שיהיה לך מזל טוב – זה ברכה עצומה, כולם רוצים 'מזל טוב', ואומרים לו עוד ברכות ואחולים טובים לתינוק ולמשפחה, וכשהברכה באה מהרבה אנשים, יש לברכות האלו כוח בלי גבול, ובפרט הברכה מתקיימת כשהיא יוצאת מתוך שמחה. ולכן גם כשהרב בשמחה זה הזמן לבקש ממנו ברכה, כי הרב אז בזמן מוחין דגדלות, וברכות שמגיעות ממוחין דגדלות, הן ברכות הרבה יותר גבוהות, והן יכולות להתקיים. ואומר הבעל שם טוב: שעל ידי השמחה אפשר לפעול יותר אפילו ממוחין של תפילה, והשמחה היא בבינה.

ההבדל בין 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' לבין 'גם זו לטובה'

כא. ספירת ה'חסד' – 'חסד' זה ענין של טוב. הבעל שם טוב שאל: שאלה: יש שתי גמרות, הגמרא בברכות (דף ס:) אומרת שרבי עקיבא אמר: "כל דעביד רחמנא לטב עביד", מה שהקב"ה עושה

ר' חיים הלך לעמוד ליד אביו הסטייפלר בנעילה

טז. ונספר סיפור בתוך סיפור, רבי חיים קניבסקי תמיד היה מתפלל ב'לדרמן' עם אביו הסטייפלר זצ"ל, אביו ישב ב'מזרח', אבל הוא יושב באמצע בית הכנסת (באותו מקום ישב שם עשרות רבות של שנים) פעם אחת קודם תפילת נעילה קם מהמקום שלו, והלך לעמוד להתפלל צמוד ליד אבא שלו. לאחר התפילה הגבאי של בית הכנסת שאל אותו: ר' חיים, מה קרה שעזבת בתפילה נעילה את המקום שלך, הרי כתוב (ברכות ו:): "כל הקובע המקום לתפילתו אלוהי אברהם בעזרו", ובדיוק בתפילת נעילה עזבת את המקום שלך, והלכת למקום אחר? אמר לו ר' חיים: אני אגיד לך, לפני נעילה קיבלתי פחד גדול ויראה, אמרתי מה אני יעשה עם הפחד שלי? לכן הלכתי לעמוד ליד אבא שלי, שם אני מרגיש בטוח. זכה הדור שלנו שהיו בתוכנו כאלו צדיקים גדולים.

המשך הסיפור עם הבעש"ט במוצאי כיפור

יז. ונחזור לסיפור הבעש"ט, החסידים אחרי שנגרעו מהמתח של יום כיפור, היתה להם הרגשת שמחה, והם רצו לשמוח ולעשות סעודת מצוה כמו שכתוב על מוצאי (קהלת ט, ז): "לֶךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה לְחֶמְדָּה וְשִׂתֵּה בְּלֵב טוֹב יִינֶה פִי כִּבֵּר רִצָּה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ". אבל הבעל שם טוב עדיין בחוץ כי הוא רצה לעשות 'קידוש לבנה', מה הם עשו? נכנסו לבית המדרש והתחילו לרקוד ולשמוח, והיתה שם התפרצות של שמחה. אבל הם לא רצו לשמוח לבד, יש תורה בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג תניינא) על הפסוק (ישעיה לה, ז): "שִׂשׂוּן וְשִׂמְחָה יִשְׂיגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה", שלפעמים אתה רואה את החבר שלך לא בשמחה, ואתה מושך אותו לתוך המעגל, ברגע הראשון הוא מתעצבן, אבל אחרי שני סיבובים הוא זורם ונדלק ונכנס לאוירה. וזהו: "שִׂשׂוּן וְשִׂמְחָה יִשְׂיגוּ" זאת אומרת שהששון ושמחה צריכים להשיג האדם העצוב להבריא ממנו את היגון והאנחה – "וְנָסוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה".

וכך החסידים רקדו ורקדו, וראו שהבעש"ט לא הצטרף, מה עשו? באו אליו וסחבו אותו לתוך בית המדרש לתוך המעגל של הריקודים, והבעש"ט הסכים איתם ורקדו ושמחו כולם יחד, אחרי כמה דקות של ריקודים, מישהו התפרץ לבפנים וצעק בשמחה: "יש לבנה, יש לבנה, בואו נקדש את הלבנה", ומיד יצאו החוצה כולם ועשו קידוש לבנה בשמחה גדולה. אמר הבעש"ט הקדוש: מה שאני רציתי לעשות בעבודה של תפילה, ע"י מוחין, אתם עשיתם בשמחה שלכם, אני לא הצלחתי לפעול את מה שהצלחתם לעשות ע"י השמחה.

ע"י שמחה אפשר למשור ישועות ולבטל דינים

יח. וזהו יסוד גדול! כשאדם רוצה ישועה – הוא צריך להיות בשמחה. ברגע שאדם הוא שמח, הוא יכול למשוך עליו את הישועה. לשמחה יש כוח גדול לבטל את כל הדינים. כשהלבנה מכוסה זה רומז על דינים, כמ"ש (איכה ג, מד): "סִפּוֹתֶיהָ בְּעֵנָן לֶךְ מַעְבֹּר תְּפִילָה" – שאפילו כביכול התפילות לא מתקבלות

אנחנו לא במדרגה של נחום איש גם זו, לפעמים אתה לא יכול לראות מה טוב יצא מזה, כי נראה הכול סתום, אבל צריך לפחות להיות כמו רבי עקיבא ולהאמין שכל דעביד רחמנא לטב עביד. ולפי זה יש נפקא מינה למעשה, כי הרבה אנשים אומרים גם זו לטובה – אבל הם לא מבינים מה הטובה פה, ולכן תגיד 'כל דעביד רחמנא לטב עביד'. כי ודאי כל מה שהקב"ה עושה – לטובה הוא עושה. אם אתה באמת יודע ומשער לעצמך מהי טובה, תגיד גם זו לטובה. אבל אם אתה לא מצליח לראות את הכיוון של הטובה שקרה פה, תגיד את האמת לפי מדרגתך – 'כל דעביד רחמנא לטב עביד'. הטוב זה בספירת ה'חסד'.

השגחה פרטית אפילו בצומח ובדומם

כג. בספירת ה'גבורה' – גבורה זה ענין של השגחה פרטית, כי כל פעם שהקב"ה משגיח עלינו הוא כביכול צריך לצמצם את עצמו כדי להשגיח עלינו. אומר הבעל שם טוב חידוש מאוד גדול. (וצריכים מוח גדול כדי להבין את החידוש הזה) תדע, שהקב"ה משגיח בעולם בהשגחה פרטית. מה הפירוש? כל פעולה ופעולה שאתה עושה הכל הכל זה מלמעלה. מובא בגמרא בחולין (דף ז'): "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה". אפילו אדם לוקח פטיש ודופק על מסמר, ובטעות היכה על האצבע שלו, כי כך נגזר מלמעלה, ואין שום מקרה בעולם, אלא הכל מכוון בהשגחה פרטית.

בא הבעש"ט הקדוש ואומר חידוש הרבה יותר גדול, שזה לא רק בבני אדם, אלא גם בצומח וגם בדומם, וכמוכן גם בחי. והוא נתן דוגמה מבהילה: אתם רואים עגלה מלאה חציר, פתאום תוך כדי נסיעה עף קש אחד מהעגלה ונפל על הרצפה, תדעו שגם זה מלמעלה, משמים קבעו איזה קש יעוף, ובאיזה מקום מדויק הוא ינחת. והתלמידים לא הבינו, הקב"ה גזור בשביל קש? מה הנפקא מינה בזה שצריך לגזור על זה?

המעשה בתועלת שביקשה צל

כד. יום אחד הבעל שם טוב טייל עם התלמידים ביער, ופתאום היתה רוח והם ראו עלה נושר מהעץ, ונופל על הרצפה. אמר לתלמידים בואו תראו דבר יפה. והם התקרבו, הרים הבעש"ט את העלה, אז הם ראו תחת העלה תולעת. אמר הבעש"ט: תדעו התולעת הזאת השמש היתה קופחת עליה, וכשהמלאך הממונה על זו התועלת, כי על כל דבר בבריאה יש מלאך ממונה, וכשהמלאך ראה שהתועלת שהוא ממונה עליה היא בצער גדול הוא צעק להקב"ה, ואז שלח הקב"ה רוח שתפיל את עלה והוא ינחת עליה לעשות לה צל מפני השמש.

ביצד היום אפשר להבין יותר ענייני השגחה פרטית

כה. הקב"ה לא ברא שום בריאה בעולם לחינם, אין נמלה מיותרת בעולם, כל דבר נברא לסיבה ברורה. היום יש לנו יותר כח להבין את זה, כיון שאנחנו חיים בעולם של מחשבים, שיש להם כח ועוצמה לתת מיליארדי פקודות ופעולות בו זמנית, כשיוצרים

– הוא עושה טובה. הגמ' מספרת על רבי עקיבא שיצא לדרך ולקח איתו חמור כדי לרכוב עליו, תרנגול שיעיר אותו בבוקר, ונר בשביל שהוא יוכל ללמוד. וכשהוא נכנס לעיר וביקש מקום לישון, אף אחד לא הסכים להכניס אותו. מה עשה ישן בשדה מחוץ לעיר, מצא איזה עץ וקשר את החמור והתרנגול לעץ, ועלה עם הנר לעץ וישב ללמוד. והנה פתאום באה רוח וכבתה את הנר, ואחר כך בא חתול ואכל את התרנגול, ובא אריה ואכל את החמור, ורבי עקיבא אמר: "כל דעביד רחמנא לטב עביד". ובאמת הוא זכה לראות שהכל היה לטובה, כי בלילה באו ליסטים לאותה העיר והרגו את אנשי העיר, ואז הוא הבין שמזל שלא נתנו לו לישון, כי ח"ו היה נהרג שם ריתם, שמזל שהנר כבה, כי אז היו רואים אור, והיו מגיעים אליו, וכן התרנגול היה קורא, והחמור היה נוער, והיו מגלים אותו, ויוצא שהכל לטובה. אבל יש עוד גמרא (תענית כא.) על 'נחום איש גמזו' (שהיה רבו של רבי עקיבא) שעל על כל דבר שקרה לו היה אומר: 'גם זו לטובה'.

ושאל הבעש"ט מה ההבדל בין 'גם זו לטובה' שאמר נחום איש גם זו, לבין 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' שאמר רבי עקיבא? ומתריך הבעש"ט: רבי עקיבא אמר באופן כללי 'כל מה שעושה השם הכל לטובה', למרות שאני לא מבין למה זה קרה, בכל אופן ודאי לי שיצא מזה טוב. לעומת זאת נחום איש גמזו אמר 'גם זו לטובה', כי הוא מיד מצא את הטובה האמתית בדבר הזה בעצמו.

'גם זו לטובה' - לראות מיד את הטובה שברעה

כב. הגמרא בתענית מספרת שנחום איש גמזו הלך לקיסר (כי היהודים שלחו איתו מתנה לפייס את הקיסר שיבטל גזירתו) עם ארגז שיש בו אבנים טובות ומרגליות, ובדרך הוא ישן באכסניה ושם גנבו לו את האוצר מהתיבה, ושמו בפנים עפר, וכשהוא הגיע לקיסר ואמר לו שהיהודים שלחו לו מתנה אבנים טובות. פתחו את הארגז וראו שם עפר ואבנים. הקיסר מאוד כעס, היהודים צוחקים עליו? אהרוג את כל היהודים אבל נחום איש גם זו אומר: 'גם זו לטובה', כי הוא הצליח לראות אפילו בדבר הזה את הטוב. ואז מסופר שאליו הנביא היה נדמה כאחד מהשרים, ואמר לקיסר: וכי נראה לך שהיהודים רוצים לסכן את עצמם? בודאי זה עפר של אברהם אבינו, שנלחם עם ארבעת המלכים, והיה זורק עליהם עפר שהיה נהפך לחיצים וחרבות. אמר הקיסר יש לי מדינה אחת שלא הצלחתי לכבוש אותה, נבדוק אם העפר הזה עובד, ויצאו להילחם במדינה הזאת וזרקו את העפר הזה, ונהפך לחיצים וחרבות, והקיסר ניצח אותם.

אומר הבעל שם טוב הקדוש: שזהו ההבדל בין השגת ר' עקיבא לבין השגת רבו נחום איש גם זו, כי רבי עקיבא לא הצליח לראות את הטוב בזמן שאכלו לו את החמור והתרנגול, וכשנכבה הנר, אבל הוא האמין שהכל לטובה ואמר: 'כל דעביד רחמנא לטב עביד', ובודאי זה לטובה. הוא האמין, אבל לא הבין. אבל נחום איש גם זו היה אומר – 'גם זו לטובה' – כי הוא כבר מיד ראה בעיניו את הטובה שיש בדבר הזה.

לא היית רואה שהוא מחלל שבת, הדבר היה נסתר מהעיניים שלך.

ר' אהרן מבעלזא לא היה רואה רע ביהודי

כט. מסופר על רבי אהרן רוקח מבעלזא, שהיה צדיק גדול שחי בתל אביב (הודו של הרבי מבעלזא של היום), והוא היה בעל סגוריה לעם ישראל גדול (דומה לר' לוי יצחק מברדיטשוב), ולא היה יכול לשמוע רע על יהודים – גם על אלו שלא שמרו תורה ומצוות כלל, ואפילו שהיו מספרים לו על עבירות שהיו עושים, היה אומר: אני לא רואה שהוא עושה רע, לא יודע מה אתה רוצה. הקפיד לא לומר על אדם שהוא 'מחלל שבת', אלא כמו שאמרו חז"ל 'שוכח עיקר שבת' או 'החושב שהוא יום שישי', כדי ללמד זכות שהוא שוגג או טועה. וזה לא היה תמימות, הוא היה צדיק גדול, כל העולם היו באים לקבל ממנו עצות וברכות, היה קודש קודשים. והביאור בזה כי היה כזה צדיק גדול ומזוכך, עד שהעיניים שלו לא ראו דבר רע. זה שראיתי רע אצל השני, זה בחי' חטאתי, עויותי, פשעתי – שלי, כי אם הייתי צדיק גמור לא הייתי רואה ביהודי משהו רע.

ביאור הבעש"ט בכפל הפסוק הוכח תוכיח

ל. כתוב (ויקרא יט, יז): "הֹכַחַת תּוֹכִיחַ אֶת-עַמִּיתְךָ וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא" אומר הבעש"ט, הגמרא שואלת: למה כתוב 'הוכח תוכיח' פעמיים. והבעש"ט אמר תירוץ נפלא: כדי לומר לך, שאם ראית בחבר שלך שצריך להוכיח אותו, אז קודם תוכיח את עצמך, כי אם היית צדיק לגמרי, לא היית רואה שהשני עשה עוון, אבל בזה שראית שהוא לא בסדר, זה סימן שאתה צריך קודם להוכיח את עצמך – על אותו ענין שראית, כי הוא שייך גם בך, וזה "הֹכַחַת", ורק אחר כך "תּוֹכִיחַ" – את החבר ותקיים בו מצות תוכחה,

היסוד הזה של הבעל שם טוב שהוא נמצא ב'תפארת', כתוב (ישעיה מד, יג): "כִּתְּפֹאֲרֹת אֲדָם לְשִׁבְת בְּיָת", אדם – זה ישראל (יבמות סא.), אם אתה רואה בישראל רק 'תפארת', כמה הם פאר והדר, זה סימן שאתה בסדר, אבל אם אתה רואה גם דברים לא טובים, זה סימן שיש לך פגם בתפארת, אתה לא יכול לפאר את ישראל עד הסוף.

חברך הוא כמו מראה בשבילך להודיע לך איפה אתה נמצא

לא. ומוסיף הבעש"ט שהחבר שלך הוא בחינת מראה כלפיך, והמראה הזו משקפת מה שקיים אצלך. וכמו שאם אתה רואה במראה שהפנים מלוכלכות זה אומר שאתה מלוכלך, ואם אתה רואה פנים נקיות ויפות, פירושו של דבר שאתה נקי ויפה. החבר שלך משמש לך כמראה אתה רואה בו טוב, סימן שאתה טוב, ראית בו רע, סימן שאתה לא הכי בסדר, וזה קיים בך אפילו במעט. וזה ב'תפארת'.

דיבורו של הקב"ה קיים לנצח, וממנו מתחדשת כל הבראה

לב. ספירת ה'ניצח' – כתוב בפסוק (תהלים קיט, פט) "לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם". ואומר הבעש"ט הקדוש (מובא בתניא בשער היחוד והאמונה פ"א): שהעשרה מאמרות שבהם הקב"ה ברא את העולם,

תוכנה, כותבים המון גיליונות מחשב, וכל פרט וכל נקודה או פסיק משנה – אם התכנה תעבוד או לא תעבוד, ואיך היא תעבוד. אנחנו רגילים היום בהתכללות והתפרטות שממילארדי פרטים נבנה דבר אחד, ודבר אחד יכול לשלוט על מיליארדי פרטים. ב"ה שהקב"ה נותן לנו בטכנולוגיה שמתפתחת הרבה דוגמאות להבין דברים, שלפני דור או שניים, אדם לא היה יכול להכיל במוח שלו, איך שייך כזה דבר. והיום ברוך השם מבינים את זה מתוך עולם המעשה.

לא להרוג סתם בעל חי אפי' קטן, לא לקטוף סתם עלה

כו. עכ"פ יש פה אינסוף של פרטים בעולם הזה, וכל פרט ופרט בעולם הוא נצרך. וניתן דוגמה: אם אדם רואה נמלה או גזק ברחוב, והוא דורך עליו בכוונה, זה לא בסדר, אם זה בבית שלך וזה מפריע לך, חצי בסדר, אבל כשזה בחוץ זה בריאה של הקב"ה, תרחם עליה (תהלים קמה, ט) "וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וכמו שדרשו בגמ' בבא מציעא (דף פה.). יותר מזה, יש עלה שצומח, לא כדאי לקטוף אותו סתם, אסור סתם לבטל חיים, אדם יושב על הדשא ותולש, אם הקב"ה גזר בדבר הזה חיים, למה אתה הורג אותו.

הבעש"ט הקפיד אפי' לא להיזיז סתם דומם

כז. אבל החידוש היותר גדול, היה עם הבעל שם טוב בעצמו, מסופר: פעם הבעש"ט הקדוש ישן יום אחד בצהריים, אחרי שהוא היה ער שעות בלילה, והשמש שהיה מנקה, נכנס בשקט לקח את המטאטא והתחיל לנקות. והוא רואה את הנעליים של הבעש"ט ליד המיטה, אמר השמש בדעתו, אני לא אגע בזה אני אשאיר את הנעליים במקום, ואנקה רק מסביב. וכך עשה. גמר את הניקיון ויצא. כשהבעש"ט התעורר, הוא קורא לו ואומר לו: 'שתהיה לך אריכות ימים, על זה שלא הזזת את הנעליים שלי בזמן שישנתי'.

ולמה? כי אפילו חפץ דומם שלי במקום שהוא מונח הוא עושה את הפעולה שלו, ואם הנחתי אותו פה, פה זה המקום שלו, ואני מברך אותך באריכות ימים על זה. ובאמת אותו יהודי זכה לאריכות ימים מופלגת, עד כדי כך שהבן שלו היה כבר זקן מאוד ועייף לעומת האבא, מרוב אריכות ימים שזכה השמש, מהברכה של הבעל שם טוב הקדוש.

לימוד זה בענין ההשגחה נוגע לנו, לדעת שכל פעולה ופעולה שבעולם, אפילו בדומם, צומח, חי, וק"ו במדבר – הכל בהשגחתו יתברך. ולהאמין בזה באמונה שלמה, ולא לשנות דברים סתם, וכמובן לא להרוג איזה בעל חיים סתם בלי סיבה, ולא לתלוש עלה, וכן אל תזיז דברים אם אין צורך.

אם ראית בחברך עבירה, סימן שהיא נמצאת גם אצלך

כח. ספירת ה'תפארת' – יש יסוד עצום של הבעש"ט הקדוש שאומר – כשאתה רואה ח"ו דבר לא בסדר אצל החבר שלך, תדע לך שהדבר קיים גם בך. וניתן דוגמה חריפה: אתה רואה שהחבר שלך ח"ו חילל שבת, אומר הבעל שם טוב הקדוש מוסר עצום: שאם אתה היית נקי לגמרי מעוון חילול שבת אפילו בדקות,

אבל באמת רק עכשיו זוהי עיקר העבודה, כי זה עיקר התענוג של הקב"ה, שתעשה לבד. וזה הפירוש – אומר הבעש"ט – של הפסוק: "הוא יִהְיֶה עַל-מוֹת", כמו ילד קטן, אז אל תתפלא שעוזבים את הילד קטן לנסות ללכת לבד, כי הוא צריך לגדול.

וחשוב לדעת את היסוד הזה, כי כמה בעלי תשובה אמרו לי איפה האורות שהיו לנו בהתחלה, וכן רואים את זה אצל נער בר מצווה, בהתחלה איזו תפילה יש לו, איך הוא מתרגש מהתפילין, אבל אחרי חודש חודשיים הכול נעלם, הוא קיבל אורות בבר מצווה אחר כך זה נגמר, כי עכשיו בוא נראה אותך עושה לבד.

ולמה אני מלמד את כל זה, כי כשאדם יודע – שאדרבה מה שעשיתי לפני כן בזמן ה'אורות' – לא היה שלי, ורק עכשיו מה שאני עושה – זה שלי, זה מדרגה אחרת, ואז הוא יהיה שמח אפילו בקצת שהוא עושה עכשיו, כי כשאבא מוליך את הילד אפילו חמשים פסיעות זו לא חכמה, הרי נתתי לך יד, אבל אם הילד הולך אפילו חמש פסיעות לבד, אתה אומר לו 'כל הכבוד', כי עשית את זה לבד. אנחנו ג"כ ילדים – ילדים של אבא שבשמים.

הקב"ה ברא לנו גופות עכורים כדי לקבל תענוג מעבודתו

לו. בספירת היסוד – אמר הבעש"ט: מהו התענוג של הקב"ה? זה כשהוא רואה נשמה כל כך עליונה שנמצאת בגוף כזה עכור, כמו הגוף שלנו שבא מ'טיפה סרוחה', ובכל אופן הנשמה שנמצאת בכזה גוף עכור, דוחפת את האדם לעשות מצוות, ללמוד תורה ולעשות חסד. אין להקב"ה יותר תענוג גדול מזה, שהנשמה עובדת את הקב"ה מתוך גוף עכור.

וזו הסיבה של בריאת הנשמות והגופים שלנו, כי הקב"ה רצה לקבל את תענוג כזה שאין לו למעלה בשמים, כי למעלה הכל קדוש, ומצד בריאתם וטבעם הם עובדים את הקב"ה בקדושה גדולה. אבל פה למטה, כאן עיקר התענוג של הקב"ה, כי מקבל תענוג מעבודה של בני-האדם מתוך חומר עכור.

החילוק בין 'נהמא דכיסופא' לבין 'קבלת תענוג'

לו. אנחנו רגילים בישיבות לדבר בטעם הבריאה ממה שכתוב ברמח"ל את הנקודה של 'נהמא דכיסופא' – שפירושו לחם חנינם (לחם שיש בו בושה). דהיינו שהקב"ה ברא את הנשמות כדי שהם לא יקבלו תענוג בשמים בלי עבודה, אלא הוריד אותנו כאן למטה כדי שנעשה עבודה ונקבל בזכות ולא בחסד. למשל: יש לך עובד כל יום אתה משלם לו משכורת, אבל הוא לא עושה כלום ולא צריך לעשות כלום, אדם כזה יש לו כל הזמן בושה ממך, כי כל הזמן מקבל ממך, ולא עושה בעבורך כלום. אולם יש בני-אדם כאלה שנכנסו בסם הזה של אוכלי חסד, והם חיים על הצדקה, ונהנים רק לקבל בלי לתת, אבל זה לא מצב מתוקן ונורמלי, כי אנשים נורמליים לא מעוניינים לקבל צדקה בחינם, אלא הוא רוצה לעבוד שיהיה לו משלי ולא לבקש מאחרים.

ובין שלא טוב לאדם לקבל לחם חסד חנינם, דהיינו 'נהמא דכיסופא', והנשמה בשמים הייתה אוכלת 'נהמא דכיסופא', לכן

הדיבור של הקב"ה לא נגמר, אלא הם נצחיים, כי כמו שהקב"ה נצחי – גם הדיבור שלו נצחי. והקול של הקב"ה זה בחינת (דברים ה, יט) "קול גדול וְלֹא יִסָּף" – אומר התרגום: 'קול גדול ולא פסק'. ומהדיבור הנצחי של הקב"ה בעשרה מאמרות בזמן הבריאה, מזה יש קיום לכל הבריאה – לכל הדורות. וזה מה שאומרים (בתפילת יוצר) "המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", מכיון שהדיבור של עשרה מאמרות של מעשה בראשית עדיין קיים נצחי ממנו מתחדשת כל הבריאה כל רגע ורגע.

הקב"ה מוליך אותנו, אבל בסוף עוזב אותנו קצת לבד

לג. ספירת ה'הוד' – כתוב בפסוק (תהלים מח, טו) "כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וְעוֹלָם הוּא יִהְיֶה עַל מוֹת". ומסביר הבעל שם טוב, ש"על מות" – מלשון עלם צעיר. והפירוש, כשיש לך ילד קטן בגיל שנה שמתחיל ללכת, איך אתה מלמד אותו ללכת? אתה נותן לו שתי ידיים ומוליך אותו כמה פסיעות. ככה אתה עושה ביום הראשון וביום השני. וביום השלישי אתה נותן לו יד מוליך אותו כמה פסיעות, ואז אתה עוזב אותו לבד. ומה קורה? הילד נופל ומקבל מכה ומתחיל לבכות. וצועק לך: אבא למה עזבת אותי? בגללך נפלתי וכואב לי. ולמה באמת עשיתי את זה ולא המשכתי לתפוס אותו, וכי רציתי שהילד שלי יפול ח"ו? התשובה אני רוצה שהוא ילמד ללכת, ולכן אני חייב לעוזב אותו. כי אם אני תמיד אעזור לו ואחוז אותו הוא לא ידע אף פעם ללכת.

בתחילת התשובה יש 'אורות', והסיבה שהם נעלמים אחר כך

לד. ופה יש יסוד גדול מאוד, ובעיקר מי שזכה לחזור בתשובה מרגיש את זה. אדם בתחילת דרכו מקבל מהקב"ה 'אורות', והרבה סיעתא דשמיא, כל מה שאתה עושה – אתה מרגיש מתיקות ונעימות. אתה מרגיש את הקב"ה, אתה מרגיש מוחין דגדלות, ויש לך כוחות עצומים, כיף לך לקום בבוקר, אתה מצפה לרגע שתניח תפילין, אתה מחכה לשבת, איזה 'אורות' יש בתחילת הדרך של התשובה, כי פתאום מרגיש כיסופים לאור של שבת, ובאמת זה נכון – יש לו את זה.

הקב"ה נותן לאדם 'אורות' כדי שידע להיכן יכול להגיע

לה. אבל אחרי כמה חודשים פתאום העסק נרגע, השלטר נפל, מה קרה? איפה נעלמו כל האורות? אלא מה, הקב"ה נתן לך את האורות האלה כדי שיהיה לך כמו GPS לדעת לאן אתה יכול להגיע, הוא נותן לך את הכוחות המיוחדים ועוזר לך ומוליך אותך. אבל הבעיה שהכוחות האלה הם לא שלך, זה של הקב"ה, אתה עובד את הקב"ה עם הכוחות של הקב"ה, ואין לך כ"כ בחירה, וזה כמו שהקב"ה עובד את עצמו. ובאמת אתה צריך לעבוד את הקב"ה רק עם הכוח שלך, ולכן כמה חודשים – אתה באורות שהקב"ה נותן לך, ואז מגיע הזמן שפתאום הקב"ה אומר לך, עכשיו אתה לבד (כמו שעושים לתינוק) – ואז אדם נופל, והוא מתחיל לצעוק ולשאוג להשייטת: "אלי אלי למה עזבתני?" תראה איך נפלת בגלל שעזבת אותי!

עושים כאן, הוא לקיים את המצוות כי הוא ציוה, והוא משגיח על זה שנעשה את רצונו.

מלכות - "קרבן אל נפשי גאלה" - קודם גאולה פרטית

מא. ספירת ה'מלכות' – כתוב (תהלים סט, יט) "קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְאֹלָה", אומר הבעש"ט הקדוש, שתמיד אדם צריך להתפלל על הגאולה הפרטית של נפשו. ואומר יסוד גדול: שתדע, מתי יבוא משיח? כשאנחנו נעשה את הגאולות הפרטיות שלנו, ובהצטרפות הגאולות הפרטיות של כולנו אז תבוא הגאולה הכללית. וזה "קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְאֹלָה" – גאולה פרטית של נפשי. וצריך קודם להתפלל על גאולת הנפש שלך, ואחרי שיש לך גאולה פרטית, יאכלו כל אלו הגאולות הפרטיות להצטרף לגאולה הכללית, דהיינו שיביאו אותה.

ר' נתן אמר המשיח שלי כבר בא

מב. ידוע שרבי נתן אמר: "המשיח שלי כבר בא" – מה הפשט בזה שהמשיח שלי כבר בא? אלא שרבי נתן השלים את גאולת נפשו הפרטית, כלומר: 'אני את שלי עשיתי והשלמת'. וכמו שאומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה ע"ט) שצריך כל אדם לראות שמצידו לא יהיה 'עיקוב מלכא משיחא'. כלומר, שדבר הראשון שיקיים "קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְאֹלָה" – שמצד נפשי כבר יש גאולה פרטית, ואז בהצטרפות של כל הגאולות הפרטיות של כולם זה מה שיביא את הגאולה הכללית ה' יזכנו בקרוב, אמן ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

ירדה לעולם הזה מקום העבודה, לקיים תורה ומצוות, ואז תקבל את שכרה בזכות ולא רק בחסד. רק שלפי זה יוצא שהבריאה של הקב"ה היא לצורך הנשמות, שלא יאכלו 'נהמא דכיסופא'. אך לפי הטעם של הבעל שם טוב, זה כביכול צורך גבוה של הקב"ה, שהקב"ה רצה לברוא את הנשמה בתוך גוף כזה עכור, כדי שיהיה לו תענוג שאפילו מתוך גוף כזה עכור, הנשמה עובדת את השי"ת.

יחוד עליון ויחוד תחתון

לח. ונעמיק בזה עוד: יש ייחוד עליון ויש ייחוד תחתון (ע' לקוטי מוהר"ן תורה י"א). ומה הביאור? אנחנו אומרים 'קריאת שעמ' ארבע פעמים ביום: "שמע ישראל ה' אלוקינו השם אחד". ואחר כך אומרים פסוק 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. פסוק 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד' – זה נקרא ייחוד עליון. ופסוק: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' – זה ייחוד תחתון.

הבעש"ט שוה ליחוד עליון

לט. האדמו"ר מקאמרנא רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל ספרין, בכל הספרים שלו הוא מביא כל הזמן את דברי הבעש"ט בסגנון מתוק ומיוחד, שגורם לכל מי שלומד אהבה גדולה לתורת הבעש"ט, והרבה פעמים הוא קורא לבעש"ט: 'הרב ישראל בן אליעזר', שזה עולה בגימטריא 1118. שווה בדיוק לפסוק 'שמע ישראל הוי"ה אלוהינו הוי"ה אחד' = 1118. ומזה למדנו שהבעל שם טוב שייך לייחוד העליון – 'שמע ישראל', ולא רק בייחוד התחתון.

מהי העבודה ביחוד עליון ומה ביחוד תחתון

מ. מה ההבדל בין ייחוד עליון לייחוד תחתון? ייחוד תחתון פירושו של דבר שאתה מאמין שכל דבר ודבר בעולם יש עליו השגחה פרטית של הקב"ה (כמו שדברנו קודם בספירת הגבורה). אבל יש בחינה של ייחוד עליון – שפירושו שאני בטל ומבוטל להקב"ה, לא רק שאני מאמין שהכול בהשגחה שלו, אלא שאני וכל הבריאה הכל כולם, והכול זה רק אלוקות, וכל מה שנדמה לנו איזה ישות ויש בעולם, זה משום ההסתר פנים שיש בעולם, אבל באמת אין שום דבר מבלעדי ה' – וזה ייחוד עליון.

כתוב במתן תורה (שמות יט, כ): "וַיִּרְדּוּ ה' עַל הָרַסְיִי אֶל רֹאשׁ הָהָר" – זה ייחוד תחתון שהקב"ה כביכול יורד מלמעלה אלינו ל למטה להשגיח עלינו. ויש (שם) "וַיִּקְרָא ה' לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה" – זה כבר ייחוד עליון, שאתה עולה למעלה, ומעלה את כל הבריאה איתך אל ה' ית', כי אתה מבין שהכל זה אלוקות, ואין עוד מבלדו כלל. כי הוא יתברך ממלא כל עלמין, וסובב כל עלמין, ולית אתר פנוי מיניה, וכולא קמיא כלא חשיבי.

והנה הבחינה שהנשמות נבראו בשביל להביא תענוג לקדוש ברוך הוא, דהיינו שהכל זה בשביל הקב"ה – זה בחינת ייחוד עליון, כי לא נבראו רק בשביל עצמינו ולטובתנו, כדי שלא נאכל 'נהמא דכיסופא' – שזו בחינת ייחוד תחתון, לומר שכל מה שאנחנו